

mulțumește, pe alocuri, cu abordări în stil nepretențios, familiar. Țintește, de fiecare dată, ineditul și, cum e vorba de literatură, capcanele sunt mereu pe aproape, întinse la tot pasul, ca o pânză de dulce iluzoriu interpretativ.

Ținând cont de faptul că, nu de puține ori, apar fluctuații în interiorul traiectului scriitoricesc, avem certitudinea că analiza va putea fi extinsă, în articolele și cărțile care vor urma, și asupra celorlalte texte aparținând numiților autori. Chiar dacă vorbim de același scriitor și chiar dacă se păstrează filonul acelorași obsesii, un roman nu seamănă cu altul. Un roman nu poate da seama de complexitatea actului autotraducerii. Așadar, comparația ar putea fi făcută și prin raportare la alte creații ale aceluiași autor.

Considerăm că, dincolo de orice observații ce țin de stil, Neli Eiben concluzionează, la sfârșitul fiecărui capitol, pertinent, întreținând, astfel, nota de coeziune textuală, atât de necesară în elaborarea unei astfel de lucrări. Textele propuse spre analiză urmează firul logic al unor timpi interpretativi esențiali: *nivelul lexical, nivelul frazeologic, nivelul frastic, nivelul traductiv*. Sondând permanent stratul de profunzime al textelor interpretate, mai greu de reperat, probabil, în suita conexiunilor care se țin „la vedere” în discursul narativ, dar existent și imposibil de ignorat, autoarea se situează în practica unei semantici incluse, de tip cognitiv. Nu utilizează un instrumentar specific unei singure discipline, ci preferă o abordare transdisciplinară.

Prin modul în care a fost concepută, *Sur une visibilité de l'autotraducteur. Dumitru Tsepeneag et Felicia Mihali* este o lucrare de pionierat în literatura de specialitate. Se întemeiază pe valoarea științifică a cercetării și pe semnificația demersului, impresionant, în primul rând, prin perspectiva pe care o propune, prin impactul pe care-l poate avea asupra receptării unei literaturi bitonale.

Simona CONSTANTINOVICI

IONEL FUNERIU, G. I. TOHĂNEANU – OPTIMUS MAGISTER, TIMIȘOARA, EDITURA UNIVERSITĂȚII DE VEST, 2017, 301 p.

În urmă cu două decenii, Ionel Funeriu, unul dintre discipolii profesorului G. I. Tohăneanu, îi propune maestrului realizarea unei cărți de convorbiri ce urma să apară la Editura Armacord, care și-a întrerupt însă activitatea

din cauza împrejurărilor economice vitrege. I. Funeriu își materializează proiectul după douăzeci de ani, publicând cartea *G. I. Tohăneanu - Optimus Magister* la Editura Universității de Vest din Timișoara: „Prin publicarea acum a acestei cărți, reînnodăm firul după douăzeci de ani, în maniera muschetarilor lui Alexandre Dumas, dovedind cititorilor că n-am abandonat ideea, ci doar am amânat-o” (p. 5). Autorul întreprinde un *curriculum vitae et operis Magistri* pentru a întregi portretul Profesorului care i-a marcat destinul intelectual. G. I. Tohăneanu se lasă cu greu convins, deoarece „prin natura sa nu era un confesiv” (p. 6), dar I. Funeriu reușește să obțină și detalii intime despre viața renumitului profesor. În carte sunt prezentate opinii și informații din interviurile acordate de către G. I. Tohăneanu scriitoarei Dana Gheorghiu, interviuri difuzate în perioada 1996-1997 în cadrul emisiunii *Interferențe culturale* a Studioului de Radio „Europa Nova”.

Lucrarea este constituită din trei părți, prima fiind cea mai întinsă din punctul de vedere al numărului paginilor (aproximativ 200). Incipitul cărții evocă figura paternă a subiectului, profesorul de liceu Ion Tohăneanu, ale cărui însușiri morale le-a moștenit și lingvistul: „Părintelui meu îi datorez dragostea și ardoarea, în sensul aproape concret al cuvântului, cu care mi-am îmbrățișat și am cercat să-mi plinesc meseria. De la el am aflat, cu emoție și uimire, că *profesor* înseamnă, în limba latină, „mărturisitor” și că, prin urmare, dascălul săvârșește – mai exact spus: oficiază – nu numai un act obișnuit de „comunicare”, ci și unul de cucernică, perpetuă, „cuminecare” (p. 14). Astfel, convorbirile dintre Profesor și discipol se poartă pe teme „clasice”, dar fundamentale pentru devoalarea personalității unui mare om de cultură. Profesorul Tohăneanu menționează că tot de la tatăl său, „care era de o discreție ieșită din comun” (p. 11), a învățat să aprecieze modélele, nu módele, „căci módele mor tinere, în timp ce modélele sunt statornice” (p. 21). Sunt amintiți apoi cei mai străluciți filologi ai vremii: Al. Graur: „Am învățat de la el nu numai foarte multă carte latinească și românească, ci și lecția superioară a firescului și a simplității sub zodia cărora s-a desfășurat întreaga mea existență” (p. 29), Al. Rosetti: „boierul incontestabil al lingvisticii românești, intelectual de trainică formație umanistă și cărturar subtil, cel mai de seamă editor al veacului” (p. 22). De o recunoștință aparte se bucură Tudor Vianu, dar și Iorgu Iordan, N. I. Herescu, C. Balmuş, D. M. Pippidi, T. Capidan, Aram Frenkian.

Magistrul G. I. Tohăneanu susține că este foarte importantă relația dintre student și profesor, care trebuie să fie onestă și corectă: „Relația dintre student și profesor este pe cât de complexă, pe atât de delicată. Studentul (singularul

meu are, bineînțeles, valoare colectivă) simte, intuiește, adu-mecă valoarea și limitele exacte ale profesorului său” (p. 31). În continuare, G. I. Tohăneanu evocă perioada de început a activității sale didactice, când a funcționat ca asistent, apoi ca lector la Catedra de lingvistică și filologie clasică a Universității din București. Urmează apoi o perioadă grea pentru Profesor, deoarece în vara anului 1952 are loc „mazilirea” acestuia de la Universitate („dosarul” și participarea „osârdnică” a unor colege de la Catedra de lingvistică și filologie au dus la „eliberarea” din funcția pe care o onorase patru ani). Vremelnic au fost demși din funcție și alți profesori precum: Al. Graur, Al. Rosetti, J. Byck. Curgerea cronologică a evenimentelor vieții maestrului este întreruptă în carte, spre plăcerea cititorilor, de numeroase pasaje, digresiuni, în care geografia, istoria, lingvistica, folclorul și poezia se întâlnesc. Subiectul ultimelor *Convorbiri* îl constituie personalitatea lui G. Călinescu, cel care i-a atras atenția asupra valorilor expresive ale neologismelor.

Partea a doua, intitulată *După douăzeci de ani (amintiri, reflecții, completări)*, începe cu memoriile lui I. Funeriu, care nuanțează, aduc argumente în plus pentru susținerea unor idei, citează opiniile unor universitari referitoare la Magister (vezi pasajul în *Memorii* de Iorgu Iordan, la pagina 201). Autorul rememorează prima întâlnire cu profesorul G. I. Tohăneanu: „Pe profesorul Gheorghe Tohăneanu l-am văzut și l-am auzit prima oară în anul 1964, în anul I de facultate. Studenții din anii superiori ne-au vorbit în termeni mai mult decât elogiși despre cursurile sale. Ascultându-i, mi-l închipuiam masiv și distant, impunător și inabordabil, pedant și, poate, arogant. Nu mică mi-a fost mirarea, la primul curs, să-l văd coborând sprinten treptele Amfiteatrului Mare, pășind peste două deodată, intrând pe ușa studenților, nu a profesorilor, și începându-și lecția înainte de a ajunge bine la catedră. Din primul moment m-au frapat eleganța expresiei, organizarea perfectă a prelegerii, naturalitatea și spontaneitatea expunerii și, mai ales, faptul că vorbea liber și nu ne dicta năucitor savantlăcuri sterile” (p. 203). Spre deosebire de alți colegi, lingvistul timișorean nu era invidios, nu avea resentimente față de reușitele altora, nu agrea nici măcar polemica. Latina profesorului era desăvârșită, ceea ce este explicabil, deoarece a învățat-o din copilărie, fără efort, citind și recitind *De bello Gallico* a lui Căsar. „Întrebându-l, într-o discuție particulară, cum de nu greșește niciodată o accentuare măcar în latinește, mi-a mărturisit că a deprins această limbă pe cale naturală, așa cum se deprinde limba maternă. Pe la cinci-șase ani, când începea să deslușească literele, tot scotocind prin biblioteca tatălui său, i-a căzut în mână cartea ilustrată *De bello Gallico* a lui Căsar” (p. 207). Interesantă este și secvența „Despre impostură” prin care se

RECENZII

---

relevă personalitatea caldă și sensibilă a maestrului. Din întâmplarea redată cu prilejul vizitei lui G. I. Tohăneanu la Săvăârșin, unde locuia I. Funeriu, aflăm că profesorul disprețuia impostorii. Felul în care îl face pe discipol să înțeleagă motivul atitudinii sale de atunci este un exemplu de discreție și eleganță.

În partea a treia, *Cuvântul elevilor*, găsim scurte texte omagiale ale acestora din urmă, căutând să spună multe calități ale maestrului în puține cuvinte: generozitatea, rigoarea științifică, harul de „povestitor”, pasiunea pentru cuvântul intrat în poezie, subtilitatea observațiilor, erudiția, capacitatea de a explica lucruri profunde. Pe foștii studenți, deveniți acum profesori, I. Funeriu îi numește coautori morali, deoarece participarea lor l-a ajutat, i-a fost sprijin și îndemn în redarea personalității lui G. I. Tohăneanu.

În concluzie, cartea *G. I. Tohăneanu – Optimus Magister* este dedicată în întregime personalității emblematice a învățământului filologic timișorean, care a lăsat moștenire studii de stilistică, versificație, lexicologie, traduceri din Vergilius și Macrobius. De asemenea, cartea prezintă și latura unui om bogat spiritual, care mărturisește despre plictiseala ce ne „locuiește” uneori că, „având întotdeauna la ce mă gândi, nu prea pot spune că știu în ce constă senzația de «plictiseală» de care se tânguie atâția oameni. Atunci când un om pe care nu am cum să-l evit începe să mă plictisească, îmi văd de gândurile mele, lăsându-i totuși impresia, dintr-un minimum de politețe, că-l ascult” (p. 103). Cartea probează relația afectuos-obiectivă dintre maestru și discipolul cu care dialoghează pe nu mai puțin de 200 de pagini. Remarcabil este spiritul îndrăzneț în care este construită cartea. Aceasta rămâne de la început până la final admirativă la adresa subiectului, fără a deveni elogiasă.

Ioana MICU

BIANCA-LIVIA BARTOȘ, HERVÉ BAZIN : AVATARS D'UNE ÉCRITURE POÉTIQUE, SÉRIE « CRITIQUES LITTÉRAIRES », [PARIS], L'HARMATTAN, 2019, 497 p.

Ambițioasa întreprindere critică despre Hervé Bazin, pe care Bianca Bartoș o propune în cartea sa, are ca scop principal analiza operei romanești baziniene în integralitatea sa, adică Hervé Bazin în complet, lucru cu atât